

Maria Novotná, MEDENÉ NASTROJE A PROBLEM NAJSTARŠEJ
TÁŽBY MEDI NA SLOVENSKU, „Slovenska Archeologia“, R. 3: 1955, s. 70—100.

Występująca stosunkowo obficie na terenie Słowacji miedź oraz znaczne skupienie wyrobów miedzianych, datowanych na ostatnią fazę epoki neolitu, od dawna skłaniały niektórych naukowców do wysuwania hipotez o istnieniu na tym obszarze rozwiniętej metalurgii miedzianej, opartej o wykorzystanie rodzimego surowca. Dopiero jednak praca M. Novotnej dostarczyła niezbitych dowodów słuszności takiego stanowiska w postaci porównania wyników analiz spektralnych zabytków z analizami miejscowych złóż surowca.

Autorka przedstawiła wszystkie znane znaleziska wyrobów miedzianych z terenu Słowacji w formie załączników i dwóch zestawień kartograficznych, uwzględniających obok rozmieszczenia wyrobów różnych typów (53 punkty i 6 znalezisk z nieznanymi miejscowościami) również miejsca występowania złóż miedzi. Narzędzia miedziane dzielą się na charakterystyczne zresztą dla całego niemal obszaru środkowonaddunajskiego trzy zasadnicze grupy, wśród których dadzą się uchwycić rozmaite fazy rozwojowe. Tak więc występują: 1. siekiero-młoty i topory o dwóch przeciwstawnych ostrzach, 2. płaskie siekierki, kliny, dłuta, 3. topory o jednym ostrzu. Dużo uwagi poświęca autorka szczególnie toporom o dwóch przeciwstawnych ostrzach, zestawiając rozmaite poglądy na temat genety i zastosowania tego ciekawego narzędzia. Sądząc na podstawie współwystępowania w zespołach, rozwój narzędzi dwu pierwszych grup przebiegał jednocześnie, choć genetycznie niektóre z nich, tj. siekiero-młoty starszego typu oraz cała grupa druga, nawiązują często jeszcze do form kamiennych, natomiast topory o dwóch przeciwstawnych ostrzach po raz pierwszy zostały wykonane z miedzi. Natomiast topory o pojedynczym ostrzu pojawiają się dopiero na przełomie neolitu i epoki brązu.

Ustalenie ściślejszej chronologii pozostałych wyrobów miedzianych napotyka znaczne trudności, ponieważ ilość dobrze datowanych znalezisk zespołowych jest bardzo niewielka. Pierwsze nieliczne i drobne wyroby miedziane, wiążące się wyraźnie z kulturą nadcisańską, uważa autorka za import z południowo-wschodniej Europy. Zwiększenie ilości wyrobów rozmaitych typów wiąże się z okresem rozwoju kultury badeńskiej (a zwłaszcza bodrogkereszturskiej, w której inwentarzu miedź wystąpiła szczególnie licznie). Obie te kultury istniały, utrzymując swój asortyment wyrobów miedzianych, aż do początków epoki brązu. Autorka uważa za możliwe, że część miedzianych wyrobów z terenu Moraw z tego okresu jest słowackiego pochodzenia, uzależniając jednak ostateczne rozstrzygnięcie tego problemu od przeprowadzenia większej ilości analiz.

Możliwa do wykorzystania w tych czasach miedź występuje na Słowacji bądź w postaci samorodnej (obecnie b. rzadko), bądź też rudy (przede wszystkim chalkopiryty), skupiając się głównie w trzech, rozpadających się na pomniejszych rejonach centrach: Krzemnicko-Szczawnickim, Niżnich Tatrach i Spisko-Gemerskich Ruda-

